

MUZEALNICTWO I DOKUMENTOWANIE HISTORII OCHRONY PRZECIWPOŻAROWEJ

MUSEUMS AND DOCUMENTATION OF HISTORY OF FIRE PROTECTION

Charakterystyka działalności

Centralne Muzeum Pożarnictwa (CMP) w Mysłowicach zostało udostępnione społeczeństwu 15 września 1975 r. W roku 2005 obchodziło jubileusz XXX-lecia swojej działalności. Zasięg działania placówki obejmuje obszar całego kraju. Od 15 września 1983 r. muzeum prowadzi Dział Historii Miasta, dofinansowywany przez Urząd Miasta Mysłowice. Natomiast 10 listopada 1995 r. CMP przejęło od Oddziału Regionalnego PTTK w Poznaniu Wielkopolskie Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach jako swój Oddział Zamiejscowy.

CMP jest profesjonalną placówką kultury gromadzącą i prezentującą społeczeństwu dorobek pokoleń strażackich w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Celem muzeum jest trwała ochrona dóbr kultury obrazujących historyczny rozwój ochrony przeciwpożarowej, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, kształtowanie zainteresowań poznawczych i wrażliwości estetycznej u zwiedzających, a także udostępnianie zbiorów do pracy naukowej i działalności praktycznej.

Placówka działa na podstawie ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, zarządzenia nr 2 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 10 lutego 1993 r. w sprawie utworzenia Centralnego Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach i nadania mu statutu oraz zarządzenia nr 2 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 21 lipca 1995 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie utworzenia Centralnego Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach i nadania mu statutu.

Do 14 października 2005 r. placówką kierował generał brygadier w stanie spoczynku Feliks Dela, a od 15 października 2005 r. na stanowisko dyrektora CMP został powołany st. bryg. Adam Szkuła, dotychczasowy zastępca dyrektora muzeum.

Oprócz zadań statutowych w zakresie popularyzacji historii pożarnictwa wśród społeczeństwa, muzeum kontynuowało działania inwestycyjne, rozbudowę i remonty. Prowadzono prace budowlano-instalacyjne i wykończeniowe w halach wystawowych nr 4 i 5, z wyjątkiem pomieszczenia przeznaczonego na salę audiowizualną. Zlecono i wykonano roboty budowlano-brukarskie na terenie CMP. Zakupiono meble i wyposażenie techniczne do pomieszczeń biurowych znajdujących się w nowych halach wystawowych. Wykonano schody wraz z podjazdem dla osób niepełnosprawnych w hali wystawowej nr 3 i bramę do wiaty wystawowej z pojazdami pożarniczymi. Zmodernizowano bramę wjazdową do hali wystawowej nr 1. Podjęto również działania w celu uzyskania unijnych środków finansowych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego woj. śląskiego (pkt 1.4. Rozwój turystyki i kultury) na dokończenie rozbudowy muzeum. Przedstawiony projekt został pozytywnie oceniony podczas wszystkich etapów kwalifikacyjnych i czeka na ocenę Regionalnego Komitetu Sterującego.

CMP jest jedyną pożarniczą placówką muzealną w kraju o ogólnopolskim zasięgu terytorialnym działania. Prace przez nią podejmowane służą prezentowaniu społeczeństwu dorobku ochrony przeciwpożarowej od czasów najdawniejszych do współczesnych, co potwierdzają prezentowane wystawy okolicznościowe.

Jednak działalność wystawiennicza, organizacja spotkań i uroczystości w muzeum nie ograniczała się tylko do problematyki ochrony przeciwpożarowej. Pragnąc zaspokoić różnorodne zainteresowania społeczeństwa, organizowało ono również wystawy o tematyce umożliwiającej poznanie regionu. I tak z okazji IV Sympozjum CTIF Krajów Naddunajskich zorganizowano wystawę malarstwa „Śląsk – ziemia – ludzie – tradycja – metafizyka” grupy nieprofesjonalnych malarzy z dzielnicy Janów w Mysłowicach. W 2005 r. placówka kontynuowała współpracę ze Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych „Skarbek” w Mysłowicach. Zorganizowała dla nich dwa wakacyjne turnusy wypoczynkowe (lipiec – sierpień) na terenie CMP i wystawę wykonanych przez nie prac plastycznych.

W 2005 r. Wielkopolskie Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach skupiło swoje działania na zagospodarowaniu pomieszczeń i sal wystawowych w budynku przejętym po byłej szkole podstawowej, w którym wykonano remont kapitalny w zakresie budowlanym i instalacyjnym. Zakupiono gabloty wystawowe i sprzęt techniczny. Przygotowano scenariusze wystaw dla poszczególnych sal ekspozycyjnych i sukcesywnie je realizowano. Otwarto bibliotekę i salę audiowizualną. Udostępniono nowe wystawy, na których zaprezentowano odznaki, odznaczenia i medale pożarnicze. W obiektach muzeum zamontowano system sygnalizacji włamania, który połączono z siedzibą firmy ochroniarskiej w celu zapewnienia monitoringu i ochrony eksponatów. W zabytkowym obiekcie zboru ewangelickiego zamontowano instalację sygnalizacji pożaru.

Zainteresowanie historią ochrony przeciwpożarowej potwierdzają częste wizyty gości zarówno w CMP, jak i w Wielkopolskim Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach. W 2005 r. obydwie placówki zwiedzili słuchacze Szkół Aspirantów PSP z Poznania i Krakowa, Centralnej Szkoły PSP z Częstochowy, Szkoły Podoficerskiej PSP z Bydgoszczy oraz Ośrodków Szkolenia PSP z Opola i Krakowa. Wśród zwiedzających było także wielu gości z zagranicy, m.in. z Belgii, Danii, Francji, Holandii, Japonii, Litwy, Niemiec, Rosji, Ukrainy i Węgier. W 2005 r. CMP i Wielkopolskie Muzeum Pożarnictwa zwiedziło 17 505 osób, w tym 6760 osób bezpłatnie.

W okresie ferii zimowych i wakacji letnich, a także w Dniu Dziecka wstęp do placówki był wolny. Z wolnego wstępu przez cały rok korzystały również osoby specjalnej troski i dzieci do siedmiu lat. Ponadto wstęp wolny, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, obowiązywał w CMP w niedziele, a w Wielkopolskim Muzeum Pożarnictwa w czwartki.

Promocja CMP

Publikacje i wydawnictwa

- *Muzealnictwo i dokumentowanie historii ochrony przeciwpożarowej*, [w:] *Biuletyn Informacyjny Państwowej Straży Pożarnej za rok 2004*, Warszawa 2005, s. 152–158.
- Informacje o wystawach i formach działalności CMP i Wielkopolskiego Muzeum Pożarnictwa w prasie: „Przegląd Pożarniczy”, „Strażak”, „Śląski Informator Edukacyjny”, „Gazeta Wyborcza”, „Dziennik Zachodni”, „Życie Mysłowic”, „Gazeta Poznańska”, „Głos Wielkopolski”.

- „Muzealny Rocznik Pożarniczy”, t. 11/12 (2003/04), Mysłowice 2004 [właściwie 2005].
- Helena Witecka, *XXX-lecie Centralnego Muzeum Pożarnictwa*, Mysłowice 2005, B5, nakład 500 egz., s. 68.
- Helena Witecka, *Centralne Muzeum Pożarnictwa*, [w:] *Regiony i miasta Unii Europejskiej*, Gliwice 2005, s. 35.
- Helena Witecka, *Straże zakładowe na ziemiach polskich*, [w:] *13. Internationale Tagung Betriebsfeuerwehren*, Přebyslav 2005, s. 245–260.
- Helena Witecka, *Ochrona przeciwpożarowa w zabytkach muzealnych*, „Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej”, t. V, 2005, s. 31–37.
- Helena Witecka, *Strażacki sztandar korporacyjny*, „Strażak” 2005, nr 5, s. 8–9.
- Helena Witecka, *Z dziejów ochrony przeciwpożarowej na Śląsku do 1939 r.*, referat wygłoszony na sesji popularnonaukowej w Szemrowicach (woj. opolskie) zorganizowanej 4 maja 2005 r. razem z II Zawodami Sikawek Konnych.
- Marek Pisarek, Paweł Frątczak, *Samochody pożarnicze polskiej straży pożarnej*, Katowice 2005, B5, ss. 325.
- Marek Pisarek, *Małe samochody na dużej wystawie*, „Przegląd Pożarniczy” 2005, nr 7, s. 30–31.
- Marek Pisarek, *I Wojewódzkie Zawody Sikawek Konnych Województwa Śląskiego w Jastrzębiu Zdroju*, „Przegląd Pożarniczy” 2005, nr 8, s. 50–51.
- Marek Pisarek, *Filateliści w Centralnym Muzeum Pożarnictwa*, „Przegląd Pożarniczy” 2005, nr 11, s. 51.
- Marek Pisarek, *Rozwój pożarniczych drabin samochodowych*, cz. II, „Samochody Specjalne” 2005, nr 4, s. 50–53.
- Marek Pisarek, *Międzynarodowa Wystawa Interschutz w Hanowerze*, cz. I, „Samochody Specjalne” 2005, nr 5, ss. 70–73.
- Marek Pisarek, Maciej Sawoni, *Strażacy i ich sojusznicy. Krajowa Wystawa Filatelistyczna*. Katalog wystawy, A5, nakład 100 egz., ss. 40.
- Wydanie folderu okolicznościowego Centralnego Muzeum Pożarnictwa. Format A4 (składany na trzy), nakład: po polsku – 1000 egz. i po niemiecku – 1000 egz.
- Wydanie dwóch okolicznościowych kart pocztowych z okazji XXX-lecia CMP, których projekty opracował Marek Pisarek i Maciej Sawoni.
- Kalendarz biurkowy 2006. Ilustracje do kalendarza dobrała i podpisy pod nimi opracowała Joanna Jakóbek.
- Wykonanie w Mennicy Państwowej Medalu Pamiątkowego z napisem: XXX ROCZNICA CENTRALNEGO MUZEUM POŻARNICTWA.
- Wykonanie projektów graficznych dwóch datowników okolicznościowych: „XXX-lecie CMP” i Krajowa Wystawa Filatelistyczna „Strażacy i ich sojusznicy”, które stosował Urząd Pocztowy w Mysłowicach.

Organizacja uroczystości i imprez okolicznościowych

- IV Sympozjum CTIF Państw Naddunajskich zorganizowane przez Zarząd Główny ZOSP, Komendę Główną PSP i CMP (17–20 marca).
- Lato niepełnosprawnych w CMP (lipiec – sierpień) zorganizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Skarbek” i CMP.
- Uroczyste zakończenie II Młodzieżowych Mistrzostw Europy w Siatkówce Piłkowej (9 sierpnia).
- Zorganizowanie sesji i festynu z okazji uroczystości XXV-lecia „Solidarności” w Mysłowicach (26 sierpnia).
- Zorganizowanie sesji popularnonaukowej z okazji 50-lecia PTTK Oddział Mysłowice (11 czerwca).
- Zorganizowanie sesji popularnonaukowej i otwarcie wystaw okolicznościowych z okazji obchodów XXX-lecia CMP w Mysłowicach (23 września).

Wystawiennictwo

Wystawy stałe

- Gaśnice i motopompy ze scenką rodzajową pokazującą przepompowywanie wody.
- Sztandary strażackie.
- Medale, odznaki i odznaczenia polskich i zagranicznych straży pożarnych.
- Umundurowanie straży pożarnych polskich i zagranicznych.
- Wydawnictwa i publikacje CMP.
- Sala Rady Europy.
- Pracownia Przyrodnicza Albina Łackiego.

Wystawy czasowe

- „Śląsk – ziemia – ludzie – tradycja – metafizyka” – wystawa malarstwa grupy nieprofesjonalnych malarzy z dzielnicy Janów w Mysłowicach.
- „Przez wieki w służbie dla współobywateli i Ojczyzny” – wystawa trwa od 23 września 2005 r.
- „Strażacy i ich sojusznicy” – Krajowa Wystawa Filatelistyczna zorganizowana z okazji XXX-lecia CMP w Mysłowicach z udziałem wystawców zagranicznych (23 września – 16 października).
- „Rakoniewice wczoraj i dziś” – wystawa fotograficzna (marzec – wrzesień).
- „Szopki bożonarodzeniowe” – wystawa pokonkursowa w Wielkopolskim Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach (grudzień 2005 – styczeń 2006).
- „Melancholia w przyrodzie” – wystawa malarska Danuty Chałupki w Wielkopolskim Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach (wrzesień – listopad).

Współpraca z placówkami oświatowymi

- Prelekcje z zakresu historii ochrony przeciwpożarowej dla kadetów Szkół Aspirantów PSP w Poznaniu i Krakowie, Centralnej Szkoły PSP w Częstochowie i elewów Szkoły Podoficerskiej PSP w Bydgoszczy.

- Współpraca z organizacjami z Mysłowic działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych – zorganizowanie dwóch festynów.

Współpraca z zagranicą

- Udział w XIII Międzynarodowym Sympozjum Komisji Historycznej CTIF zorganizowanym w Przybyławiu (Czechy) nt. „Straże zakładowe” (5–7 października).
- Członkostwo w Komisji Certyfikacyjnej dla muzeów pożarniczych w ramach Komisji Historycznej CTIF.
- Wizyta przedstawicieli Komendy Głównej Litwy w CMP w celu nawiązania współpracy (7–9 listopada).
- Wizyta delegacji reprezentującej prezydenta miasta Mysłowice, w skład której wchodził dyrektor CMP, w mieście Pforzheim i w partnerskim powiecie Enz w celu rozszerzenia współpracy, m.in. o zagadnienia pożarnicze i kulturalne (13–15 grudnia).

Inne formy promocji

- Udział w posiedzeniu Komisji Historycznej Zarządu Głównego ZOSP RP (6 kwietnia).
- Udział w I Wojewódzkich Zawodach Sikawek Konnych w Jastrzębiu Zdroju (woj. śląskie – 18 czerwca).
- Udział przedstawiciela Muzeum w II Zawodach Sikawek Konnych w Szemrowicach (woj. opolskie, 4–5 czerwca).
- Udział w XII Ogólnopolskim Konkursie Kronik OSP i XII Konkursie na Pamiątki, Wspomnienia, Relacje i Opracowania „Z dziejów ochotniczych straży pożarnych” zorganizowanych 16–18 września we Wrocławiu.
- Zorganizowanie spotkania ze społeczeństwem podczas Dnia Otwartego w CMP (18 maja).
- Nagranie w CMP przez Telewizję Regionalną TVP cyklicznego programu „Śladami Zabytków Techniki”, podczas którego zaprezentowano najciekawsze eksponaty techniczne znajdujące się w muzeum.

Gromadzenie eksponatów

CMP w 2005 r. pozyskało 57 eksponatów, w tym 4 techniczne i 53 historyczne. 31 grudnia 2005 r. dysponowało 5519 eksponatami, w tym 950 technicznymi. Muzeum wraz z Działem Historii Miasta ma 10 503 eksponaty. Natomiast Wielkopolskie Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach pozyskało 46 eksponatów, w tym 30 technicznych i 16 historycznych. CMP wraz z Działem Historii Miasta i Oddziałem Zamiejscowym w Rakoniewicach dysponowało 13 801 eksponatami.

Gromadzenie zbiorów bibliotecznych

CMP pozyskało 142 woluminy i 31 grudnia 2005 r. dysponowało 3615 drukami zwartymi, a Wielkopolskie Muzeum Pożarnictwa w Rakoniewicach pozyskało 59 woluminów i 31 grudnia 2005 r. miało 1494 druki zwarte. Centralne Muzeum Pożarnictwa wraz z Oddziałem Zamiejscowym w Rakoniewicach dysponowało 5109 pozycjami.

Konserwacja i renowacja zbiorów muzealnych

- Konserwacja i naprawa dwukołowej drabiny mechanicznej drewnianej wysuwanej oraz czterokołowej ręcznej sikawki drewnianej z 1844 r.
- Konserwacja i naprawa drewnianej sikawki ręcznej na płozach.
- Konserwacja i naprawa prototypu samochodu gaśniczego typ N-721 na podwoziu Star P-25.
- Konserwacja i renowacja sztandaru z OSP Katowice Ligota i sztandaru OSP z Dąbrowy Górniczej.

SUMMARY

In September 2005, the Central Museum of Fire Service celebrated the 30th anniversary of its foundation. Until 14 October 2005, the Museum had been headed by Brigadier-General Emeritus Feliks Dela, while Major-General Adam Szkuta, the former Vice-Director of the Museum, was appointed Director on 15 October 2005.

The Museum conducted construction, installation and finishing works in exhibition halls 4 and 5, with the exception of the audiovisual room. Cobbling works were carried out in the area of the Museum. Furniture and technical equipment were purchased for office premises. A stairway was built, along with a driveway for the disabled, in exhibition hall 3, a gate to the roofed unit featuring firefighting equipment was fitted out and the entrance gate to exhibition hall 1 was upgraded.

At the Wielkopolskie Museum of Fire Service at Rakoniewice, premises and exhibition rooms were adapted in the building of a former primary school, where general repair works were carried out.

In the scope of the exhibition activities and the organisation of meetings and official events, the work of the museum units was not limited only to events related to the history of fire protection. It also organised exhibitions and meetings allowing visitors to know the region. The interest in the history of fire protection was confirmed by the frequent visits by students of fire service schools in Poland and guests from abroad.

The staff of the Central Museum focused their attention on the celebrations of the 30th anniversary of its foundation, organising permanent exhibitions in a new arrangement, including such items as mechanical fire vehicles, fire extinguishers, firemen's banners, medals, decorations and badges of Polish and foreign fire service units, uniforms of Polish and foreign fire service units, periodicals and publications. Two occasional temporary exhibitions were held: "Through Ages in the Service of Fellow Citizens and Homeland" and "Firemen and Their Allies".

Members of the Museum staff were the authors of publications and articles which appeared in fire service and other professional periodicals.

In 2005, together with the Department of the History of the Town and the External Branch in Rakoniewice, the Central Museum of Fire Service had a total of 13,801 exhibits and 5,109 volumes of book collections. The museum units were visited by 17,505 persons.